

Akkor is ültess egy almafát!

■ LUKÁCS MÁTÉ ANDRÁS

Teológia és teremtés. Mélységek és magasságok. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem oktatóinak és doktoranduszainak tanulmánykötete. Szerk. Bácskai Károly – Molnár Lilla – Seben Glória. Evangélikus Hittudományi Egyetem – Luther Kiadó, Budapest, 2025.

„Ha tudnám is, hogy holnap elpusztul a világ, még akkor is ültetnék egy almafát” – hangzik a Luthernek tulajdonított közmondás. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem oktatóinak és doktoranduszainak tanulmányait közlő, *Teológia és...* című sorozat második kötete is ebben a lutheri szellemiségben gondolkozik a teremtés témájáról. „De fának csak Isten adhat formát” (But only God can make a tree) – írja Joyce Kilmer költő a *Fák* című versében Koosán Ildikó fordításában. A tanulmányokon mind át-sugárzik a kötet központi témája, a teremtés és a teremtető és újjáteremtető Istenről szóló hitvallás. A szerzők igyekeznek megragadni és írásaikkal elültetni egy-egy almafát, amellyel bemutatják a Teremtetőt, magát a teremtetést és az embert, aki igyekszik a Teremtető munkatársa lenni. Az írások jelentős részében megjelenik a teremtetett világ, a természeti környezet pusztításának, rombolásának meghatározó, körünkben már megkerülhetetlen témája. A szerzők műveiben viszont végig ott lapul a Lutherhez kötődő gondolat: látják a világ pusztulását, a világban lévő tragédiákat, traumákat, bajokat, fájdalmakat, de ők akkor is ültetnek egy almafát, mert itt és most vagyunk felelősek azért, amit Isten ránk bízott, mert van reménységünk a holnapban, van reménységünk Jézus Krisztusban, az új égben és az új földben, a Teremtetőben. Hogy a kötetet olvasva végig a Teremtető legyen a szemünk előtt, a kötet szerkesztői az első teremtetéstörténet szavait vették kölcsön a fejezetcímekhez: *Megalkotta, Elválasztotta, Megáldotta.*

A *Megalkotta* című fejezetben olvasható tanulmányok azt vizsgálják, hogyan lehetünk Isten munkatársai, részesei teremtető és újjáteremtető munkájának. Erre látunk egyháztörténeti, biblikus és gyakorlati példákat.

Csepregi Zoltán tanulmányában arról számol be, hogy a pietista August Hermann Francke hogyan hozott létre a semmiből komplex iskolarendszert a 18. és 19. század fordulóján Hallében. Francke egyszer, amikor egy nagyobb adományt adtak a kezébe, hitből fakadó örömmel elhatározta, hogy isko-

lát alapít a szegényeknek. A szerző részletes betekintést nyújt abba, hogy az árváknak alapított gyermekvárosból hogyan született a gazdag családok számára is vonzó iskolaváros, hogyan járt együtt a szegények felkarolása és a tehetséges fiatalok gondozása.

Fabiny Tamás a Biblia első (Mózes első könyve) és utolsó (Jelenések könyve) könyvei közti kapcsolatot ahhoz hasonlítja, mint amikor egy nagy zenemű fináléjában megismétlődnek a nyitány motívumai. Így a Genezis és az Apokalipszis képi világa egymást mélyíti, gazdagítja. A motívumtörténet és az intertextualitás eszközeivel az alábbi négy kép, négy igeszakasz párhuzamaira mutat rá: az Isten paradicsoma (Jel 2,7); az élet fája (Jel 2,7; Jel 22,2); kígyó, új ég és új föld, megújult paradicsom.

Hafenscher Károly írásában abból indul ki, hogy a gyülekezetet az ige, az igehirdetés élteti, az tartja össze, attól lesz más, mint egy hasonló érdeklődésű emberekből álló közösség. Tézise az, hogy az Isten igéje teremő szó. Előbb végigveszi az igehirdetés biblikus hátterét (őszövetségi próféták, Jézus igehirdetése, az apostolok prédikációja), majd az igehirdetést a teremő, az inkarnáció tükrében vizsgálja. Záró gondolata, hogy az igehirdetés kapcsolatot épít, hídként működik Teremő és hallgató között.

Jasper-Makay Emese azt tárja elénk, hogy Pál apostol miszticizmusában mit jelent a Krisztussal való találkozás, a Krisztusban történő új teremő. A tanulmány 2Kor 5,17 három elemét járja körbe. A szerző először azt vizsgálja, hogy mit jelent az átmenet, amikor „a régi elmúlt, és íme, új jött létre”. A második részben a „Krisztusban” kifejezés kutatástörténetét ismerteti. A harmadik részben John M. G. Barclay legújabb elméleteit mutatja be az új teremő és a Krisztusban való antitetikus létezés kapcsán.

Kodácsy-Simon Eszter azt a megállapítást teszi a teremővédelem kapcsán, hogy az ökoteológiai tanulmányok főleg az Őszövetségből indulnak ki. Az Újszövetség embere bár eltávolodott a természetől, de a környezetvédelem nem választható el az üdvösségtől. A teremővédelem és az eszkatológia kapcsolatát ismerteti 2Pt 3,5–15 alapján, Edward Adams elemzését követve.

Thuránszky István arra mutat rá, hogy a teremővédelem és a környezetvédelem alapja a lelki békeségben rejlik. Zlinszky János szavai nyomán először azt fejti ki, hogy a teremőtt világgal való viszonyunk az istenkapcsolatunkról szól: hálásnak kell lennünk, és szeretnünk kell Isten ajándékát, amelyért felelősek vagyunk. Majd azzal folytatja, hogy ennek az önzetlen szeretetnek az alapja a lelki béke. Végezetül arra irányítja a figyelmünket, hogy mennyire fontos az egyéni szerepvállalás, az egyéni lelki béke a teremővédelemben, és ezt hogyan erősítik a halálközeli élmények.

Az *Elválasztotta* című fejezet tanulmányaiban arra látunk példákat, hogy bár a gép forog, de az alkotó nem pihen. A káosz, az eredendő bűn, az ember szerinti jó, a katasztrófák, a traumák, a szegény, a gög és a hűtlenség elválasztanak Istentől. De a Teremő folyamatosan azon dolgozik, hogy rendet tegyen, helyreállítsa a közte és köztünk lévő kapcsolatot, új lakóhelyet adjon.

Gombkötő Beáta tanulmányában a disztópiát és az apokalipszist hasonlítja össze. Disztópikus műveken (írásokon, filmekben, sorozatokon) keresztül mutatja be a műfaj jellemző jegyeit: a disztópia sokkal rosszabb hely, mint a valóság, jól látható a trauma, a szenvedés, a fájdalom, viszont hiányzik a megoldás. Az apokaliptika nem a teológiai témáktól más, hiszen azok a disztópiában is szerepelnek, hanem attól, hogy van remény: van isteni kinyilatkoztatás a jövőre nézve. A disztópia végkicsengése mégsem teljesen negatív: cselekvésre, változásra ösztönöz.

Molnár Lilla a 4Móz 25-ben szereplő kettős gyilkossággal, Áron unokájának, Fineásnak a történetével foglalkozik. A tett indítéka egy vegyes pár, egy izraeli férfi és egy moábi nő kapcsolata. A tett következménye pedig dicséret, kettős jutalom. Elemzésében a szerző bemutatja a történetet, a szövegkritika részleteit, értelmezési lehetőségeit, intertextuális jelentőségét és teológiai üzenetét.

Nagy Szabolcs a nemzetépítés folyamatát járja körül a „keresztény Amerika” példáján keresztül. Elsőként a nemzet fogalmát mutatja be, kiemelve Benedict Anderson elméletét a nemzeti mítoszok

identitásképző erejéről. Ilyen önazonosságot meghatározó mítosz az Amerikai Egyesült Államok történetében John Winthrop 1650. április 8-án a puritán telepesek számára elmondott prédikációja a helyen épült városról. A tanulmány második felében ennek a mítosznak a hatástörténetét, értelmezéseit tárja elénk a szerző, kiemelve a keresztény nacionalizmus jelenségét.

Pápai Attila tanulmányában az isteni és az emberi jót hasonlítja össze. Először a teremtetéstörténeten keresztül mutatja be a teremtés rendjét, hogy amit Isten teremtett, az jó. Másodszor a Bírak könyve alapján az emberi jót tárja elénk, ami elszakít Istentől, és káoszba vezet. A konklúzióban a szerző levonja a következtetést, hogy mikor is valósulhat meg valójában a jó.

Seben Glória tanulmányában emlékeztet, hogy a gyermekek isten képmásai, és azt keresi, hogy az eredendő bűn evangélikus értelmezése hogyan segít a gyermekekkel való foglalkozásban. Elsőként az eredendő bűn fogalmát tanulmányozza, kiemelve az evangélikus hitvallási iratokat. Ezután történeti áttekintést ad a gyermekkor értelmezésének változásairól, különösen az eredendő bűn szempontjából. Végezetül kitekintést nyújt számunkra a mai, keresztény gyermekképre.

Seffer Valentina írását azzal vezeti fel, hogy a Teremtés könyvében az ember eredetileg teljes harmóniában élt Istennel, nem volt mit szégyellnie. Amint viszont az ember megtagadta az Istenben való bizalmat, és helyette a kísértőre hallgatott, megjelent a szégyen. A tanulmányban előbb megismerhetjük a szégyen és a becsület őszövétségi háttérét és antropológiai jelentőségét, romboló és építő erejét. Majd a szerző bemutatja a szégyen több dimenzióját is őszövétségi kontextusokon keresztül: bírásági eljárás, hadviselés, politika, hitbéli motiváció.

Varga Gyöngyi tanulmányának kiindulópontja, hogy a teremtés nem egyszer lezárt esemény, hanem folyamat, tehát Isten állandóan jelen van, formálja, transzformálja a teremtett világot, és harcol a káosz, az üresség, a szakadék, a mélység ellen. Ezt a harcot az Őszövétség mitikus képekkel ábrázolja, mint például a mélység vizei, kígyószzerű káoszszörnyek. Isten viszont mindennek felett Úr, és folyamatosan rendet teremt a világban, szétválaszt, elkülönít, lakóhelyet készít.

A *Megáldotta* fejezetben olyan cselekvések, alkotások kerülnek elénk, amelyekre a Teremtő áldását adja: bibliafordítás, mentorálás, énekeskönyv-szerkesztés, gyülekezetépítés, gyermekvállalás és végül a teremtéssel való kommunikáció.

Bácskai Károly betekintést nyújt a jelnyelvi bibliafordítás újszövétségi műhelymunkájába, hiszen Isten teremtő, megtestesülő, újjáteremtő igéje mindenkihez szól, ezért fontos az akadálymentesítés. A jelnyelvi tolmácsok munkája a sűgőszövegen alapszik, amely az írott újszövétségi szövegeket tartalmazza. A sűgőszöveg hidat képez, hogy a betűket át lehessen ültetni vizuális nyelvre, úgy, hogy az eredeti tartalom is megmaradjon. A szerző részletezi a fordítás folyamatát, nehézségeit, tanulságait, kényszerítő hatását.

Nagy Krisztina és Balogné Vincze Katalin tanulmánya a mentorok kritikus barát szerepkörét járja körbe. Ennek aktualitása abban rejlik, hogy az Evangélikus Hittudományi Egyetem három éve elindította a mentor-tanári és a mentorlelkészi képzést, amelyek az utánpótlásképzés minőségi megteremtésében jelentenek nagy segítségét. A szerzők előbb bemutatják a kritikusbarát-módszert, majd külön elemzik a barátság és a kritikus szavakat. A kritikai barát szerepet végül irodalmi és biblikus példákon keresztül mutatják be az olvasóknak.

Pap Kinga Marjatta a megújuló énekeskönyv kapcsán veti fel azt a gondolatot, hogy minden kor társadalmi témái meghatározzák az énekek szövegeit is. Így a most készülő énekeskönyv szövegeiben erőteljesebben jelenthetnek majd meg a teremtésvédelem témái. A szerző az *Első próbafüzet* tételit vizsgálja. Az első alfejezetben a hiányzó témák feldolgozását fejt ki. A második alfejezetben pedig a korábbi szövegváltozatokhoz képest alkalmazott finomhangolást mutatja be.

Pángyánszky Ágnes a gyülekezeti közösségteremtés kihívásait tárja elénk. A 21. század elején a közösségek általános értelemben krízisben vannak, és ezek érintik az egyházat is. A tanulmány elő-

szőr áttekinti a közösség legfőbb teológiai értelmezéseit, azután Zygmunt Bauman szociológus munkássága alapján a közösségek kritikáját és szociológiai átalakulását, végezetül a felvetett kérdésekre a gyakorlati teológia oldaláról keres válaszokat. A közösségteremtés legfontosabb jelenkori sarokkövei az identitásformálás, a misszió, az intergenerációs találkozások.

Pongrácz Máté a teremtésben való egyik legfontosabb emberi feladatról, a gyermekvállalásról, a gyermek utáni vágyról ír, amely jelentős változáson esett át az elmúlt időszakban. A tanulmányban először megvizsgálja a vágy fogalmát a Szentírásban, majd ehhez kapcsolódóan olyan bibliai történeteket ismertet, amelyekben komoly szerepe van a gyermek utáni váagnak. A teológiatörténeti kitekintés után a gyermekvállalás legújabb nézőpontjára tekint rá a szerző: a meddőség kihívásaira, a háttérbe kerülő gazdasági és előtérbe kerülő karriertényezőkre, a közös együtt gondolkodásra, párbeszédre.

Szabó Lajos tanulmányában arra hívja fel a figyelmünket, hogy keresztény identitásunk fontos része, hogy visszatérjünk a kezdetekhez, a teremtésről, a teremtett világról, a teremtettségünkről, a Teremtőről való gondolkodáshoz, kommunikációhoz. A természetéről szólni kötelességünk – hangsúlyozza, hiszen az erről való beszéd Istennel való találkozás is egyben. Az erről való diskurzust nem lehet elég korán kezdeni: beszélnünk kell a témáról hittanórán, bibliaórán, lelkigondozói beszélgetésen, az igehirdetésben.

A kötetben nemcsak a tanulmányokat olvashatjuk el, hanem megtalálhatjuk a publikációkat jegyző kutatók elérhetőségeit. A szerkesztők pedig maguk invitálnak arra, hogy bátran vegyük fel a kapcsolatot, és folyjunk bele a teológiai munkába. A könyv ezzel túllép saját határain, és maga is bekapcsolódik a teremtoi munkába: kapcsolatot teremt író és olvasó, ember és ember, testvér és testvér, Isten és ember között. Vegyük hát bátran kezünkbe a kötetet, és kapcsolódjunk be mi is az almafaültetésbe, lépjünk a Teremtővel való élő kapcsolatba.